

Är Rättviseförmedlingen rättfärdigad?

En normativ analys av Rättviseförmedlingen utifrån tre
liberala författare

Abstract

In recent years private initiatives have been founded in Sweden to try to increase the amount of individuals from marginalized groups that participate in the labor market. One private initiative called Rättviseförmedlingen has recently been hired by the Swedish Ministry of Culture to increase their diversity which has led to both praise and criticism, with a specific focus on how their practice relates to liberal notions of individual rights. By examining different normative standpoints within liberalism and constructing three ideal types based on the works of Ronald Dworkin, John Rawls and Robert Nozick, the purpose of this study is to examine how these different normative standpoints can justify Rättviseförmedlingens method. By explaining the implications of different interpretations of key concepts of liberalism – such as equality, liberty, justice – and how those interpretations affect the authors view on affirmative action, the results of this study shows that Dworkin's and Rawl's view of a liberalism with a commitment to fair opportunity of equality provides a normative standpoint which can justify the actions of Rättviseförmedlingen.

Nyckelord: Rättviseförmedlingen, Liberalism, Robert Nozick, John Rawls, Ronald Dworkin

Antal ord: 9975

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund	1
1.2	Syfte och frågeställning.....	2
1.2.1	Disposition	3
2	Metod, material och avgränsningar	4
2.1	Metod: normativ givet-att analys	4
2.2	Analysverktyg: idealtyp	4
2.2.1	Operationalisering av författarnas liberalism.....	5
2.2.2	Kritiska reflektioner	5
2.3	Material	6
2.3.1	Avgränsningar	6
3	Teori	8
3.1	Liberalismen.....	8
3.1.1	Jämlikhet	8
3.1.2	Rättvisa.....	10
3.1.3	Frihet	11
3.1.4	Positiv särbehandling	13
3.2	Analyschema.....	16
3.2.1	Operationalisering genom analyschema av Dworkins liberalism	16
3.2.2	Operationalisering genom analyschema av Rawls liberalism	17
3.2.3	Operationalisering genom analyschema av Nozicks liberalism	18
4	Empirisk analys	19
4.1	Rättviseförmedlingen och jämlikhet	19
4.2	Rättviseförmedlingen och rättvisa.....	19
4.3	Rättviseförmedlingen och frihet.....	20
4.4	Rättviseförmedlingen och positiv särbehandling	21
4.5	Resultatredovisning	22
4.5.1	Rättviseförmedlingen och Dworkins liberalism.....	22
4.5.2	Rättviseförmedlingen utifrån Rawls liberalism.....	23
4.5.3	Rättviseförmedlingen och Nozicks liberalism	24
4.6	Vilken slags liberalism har överrensstämmande normativa ställningstaganden som Rättviseförmedlingen?.....	25

4.6.1	Syn på jämlikhet.....	25
4.6.2	Syn på rättvisa	25
4.6.3	Syn på frihet	26
4.6.4	Syn på positiv särbehandling.....	27
5	Slutsats	29
5.1	Hur kan Rättviseförmedlingen rättfärdigas inom liberalismen?	29
6	Förslag till vidare forskning.....	30
7	Referenser.....	31

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Sverige har under en längre tid genomgått en omvandling ifrån ett mer kulturellt homogent samhälle till ett i högre grad heterogent, vilket fört fram frågor om hur Sverige kan hantera den ökade mångfalden och ta del av dess ansedda vinster. En av de risker som tagits upp med att inte hantera övergången på ett önskvärt sätt är framväxten av ett klassamhälle med etniska förtecken, vilket även har fört fram en debatt om vilka metoder som kan användas för att öka graden av jämställdhet mellan etniska grupper i Sverige (SOU 2000:47). Debatten om detta fenomen, dvs. positiv särbehandling, har både berört fenomenets existens och vilken form som kan accepteras med hänsyn till den uppfattade rätten att bli bedömd för vem en är, samt vilka grupper i samhället som ska kunna positivt särbehandlas. I nuläget så är det exempelvis acceptabelt med positiv särbehandling i arbetslivet men enbart med avseende på kön, och då måste även behandling göras på ett sätt som är lämpligt och nödvändigt för att uppnå ökad jämställdhet mellan könen (Diskrimineringslag 2008:567).

På senare år så har även privata initiativ uppkommit med syftet att öka mångfalden inom arbetslivet, där Rättviseförmedlingen fått en central roll i och med kulturdepartementets anlitanande av dem, något som kan ses som ett bekräftande om att deras metod är rättfärdigad (Ahlbom, 2015). Likaså så har Sveriges statsminister Stefan Löfven bekräftat att han stödjer deras arbete i och med den dikt som han framförde till dem via telegram på deras femårsdag (Wicklén, 2015). Rättviseförmedlingen använder sig av sitt stora kontaktnätverk (vilket är människor som följer deras tjänst på Facebook eller Twitter, cirka 90 000 människor) för att annonsera ut tjänster till projekt, företag eller redaktioner. De fungerar alltså inte som en arbetsförmedlingen utan snarare som ett hjälpmedel för företag som vill rekrytera utifrån ett specifikt behov. I anmälningarna så anger de som anlitar dem vilken slags person de har svårt att finna, vilket utmynnar i att utlysningarna explicit vänder sig till alla personer förutom en specifik grupp. I deras formulering så använder de sig av normer som utgångspunkten för särbehandling, i vilket exempelvis en arbetsplats som har många män kan få hjälp att hitta människor som inte identifierar sig som det, med syftet att dessa människor som utlysningarna vänder sig till kan bryta den existerande normen. Eftersom syftet är att bryta existerande normer som återfinns i vissa sammanhang eller organisationer så skiljer sig utlysningarna i vilka som exkluderas ifrån att söka beroende på hur situationen ser ut i

nuläget. Enligt Rättviseförmedlingen så vill de “sprida kunskap och synliggöra kompetenta människor som bryter normer i olika sammanhang” (Frågor och svar, 2015).

Den idéella föreningen har dock mötts av kritik ifrån flera olika parter, där exempelvis Göteborgs-Postens politiska redaktör Alice Teodorescu samt Svenska Dagbladets politiska chefredaktör Tove Lifvendahl kritiserat dem för att deras metod inte är kompatibel med individens rättigheter (Lifvendahl 2015) (Teodorescu 2015). Huruvida en ställer sig i frågan om positiv särbehandling så är det i min mening ett ämne som med stor sannolikhet kommer att bli aktuellt i och med att sysselsättningsnivån¹ mellan inrikes födda och utrikes födda skiljer sig med cirka 20 procentenheter i favör för inrikes födda - något som inte heller beräknas minska under de närmaste decennierna (SOU 2015:95).

Inom liberalismen så är tanken om individens frihet och jämlikhet central, dock är begreppen omtvistade och mångtydiga med resultatet att liberalismens svar på frågan om positiv särbehandling är rättfärdigad beror på vilken tolkning en gör av begreppet jämlikhet. Olika tolkningar tenderar att besvara den ovanstående frågan olika, men i fallet av ett tillåtande följer även resonemang om vilka former som kan anses vara rättfärdigad under vilka förhållanden. Det finns även skillnader i betoning av de två värdena på bekostnad av det andre, där exempelvis den klassiska liberalismen tenderar att betona frihet medan socialliberalismen betonar jämlikhet (Young, 2002 : 39). Som nämndes ovan har en stor del av kritiken som riktats mot Rättviseförmedlingen kommit ifrån tidningar som betecknar sig själva som liberala, vilket har bidragit till mitt val av just liberalismen som utgångspunkt då det i min mening behövs en större diskussion om olika synsätt på positiv särbehandling utifrån ett liberalt perspektiv.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att redogöra för olika syner på positiv särbehandling inom liberalismen och klargöra vilka tolkningar som dessa grundas på. Då det i förhand är känt hur de utvalda författarna står i frågan så är inte syftet att belysa om Rättviseförmedlingen kan rättfärdigas utifrån liberalismen utan vilka normativa ställningstaganden som utgör basen för författarnas position på fenomenet. Utifrån detta så kommer Rättviseförmedlingen analyseras för att åskådliggöra vilka tolkningar inom liberalismen som kan leda till ett rättfärdigande av deras metod. Uppsatsens frågeställning är följande:

¹ Med sysselsatt så räknas en person som får merparten av sin inkomst ifrån förvärvsarbete.

1.2.1 Disposition

I nästföljande kapitel så kommer metoden som är avsedd att besvara på frågeställningen att presenteras samt de analysverktyg som uppsatsen ämnar att använda. Kapitlet avslutas genom att ge en genomgång över det material som uppsatsen kommer att använda, båda för dess teori och dess empiri. Avslutningsvis så kommer uppsatsen avgränsningar att presenteras.

I kapitel 3 så kommer det teoretiska ramverket liberalism att presenteras samt de tre utvalda författarnas divergerande tolkningar av fundamentala koncept. Utifrån detta så kommer idealtyper av författarnas liberalism att presenteras samt ett analyschema som används för att operationalisera dem.

I kapitel 4 så kommer den empiriska analysen att utföras i vilket material ifrån Rättviseförmedlingen kommer att presenteras. I slutet av kapitlet så kommer empirin att analyseras utifrån det förkonstruerade analyschemat.

I det sista kapitlet så kommer uppsatsen slutsatser att presenteras och ett svar på frågeställningen kommer att ges.

2 Metod, material och avgränsningar

2.1 Metod: normativ givet-att analys

För att besvara uppsatsens frågeställning så kommer det som Björn Badersten kallar för normativ givet-att analys användas då frågeställningen inte avser att besvara huruvida Rättsvetenskapens arbete är rättfärdigt, utan se hur olika normativa ställningstaganden kan besvara frågeställningen annorlunda. Metoden är alltså tänkt att, liksom namnet antyder, besvara hur Rättsvetenskapen kan rättfärdigas givet att ett visst normativt ställningstagande görs (2006 : 44). En normativ givet-att analys liknar en normativ begreppsanalys i den mån att båda grundar sig i klargörande av normativa begrepp, något som är nödvändigt för att sedan kunna jämföra olika tolkningar av begreppet. Dock kan den normativa givet-att analysen ses som en tillämpad variant av den normativa begreppsanalysen, då den även har syftet att utreda om exempelvis ett handlande är förenligt med en viss definition av ett normativt begrepp. Detta gör även att studien uppvisar komparativa drag då olika normativa ställningstaganden jämförs mot varandra applicerat på det specifika fallet (ibid.)

2.2 Analysverktyg: idealtyp

För att kunna klassificera de olika författarnas liberalism så måste de kunna ordnas på ett systematiskt sätt som möjliggör en renodling av vissa drag i deras verk och som sedan kan användas för att konstruera en jämförelsepunkt, som i sin tur kan användas för att visa olika normativa ställningstaganden (Teorell & Svensson, 2012 : 43). Analysverktygets syfte är inte att använda det på ett sätt som är förknippat med Max Weber i vilket idealtyperna används för att konstruera hypoteser, utan snarare som Beckström & Boreus använder det - i vilket idésystem kan rekonstrueras för att sedan användas som "raster att lägga över texter" (op.cit, 150). Om idealtyperna är konstruerade på ett systematiskt och noggrant sätt ökar även studiens intersubjektivitet, vilket underlättar i en studie med komparativa element som annars kan falla risk för att inte ha en gemensam

måttstock för olika förteelser (ibid, 166). För att kunna konstruera en idealtyp så behövs en teoretisk referensram som i det här fallet kommer att utgöras av liberalismen. De variabler som kommer att ingå i idealtypen är olika ställningstaganden som är huvudsakliga för den liberala ideologin och som är relevanta för uppsatsens frågeställning (Beckman, 2007 : 28). Då det är tre författare som ingår i materialet så kommer tre idealtyper att skapas, en för varje författares liberalism.

2.2.1 Operationalisering av författarnas liberalism

I konstruktionen av idealtyperna så kommer variablerna utgå ifrån det gemensama ramverket som författarna utgår ifrån, med ett specifikt fokus på variabler som aktualiseras i och med fenomenet positiv särbehandling. Då idealtyperna utgår ifrån liberalismen så kommer jämlikhet, rättvisa, frihet samt syn på positiv särbehandling att utgöra de variabler som med hjälp av ett analyschema kan appliceras på empirin ifrån Rättviseförmedlingen, för att sedan se vilken idealtyp som de passar in i. Då författarnas positioner i frågan om positiv särbehandling måste anses härledas ifrån deras normativa ställningstaganden så kan frågeställningen besvaras genom att se hur empirin förhåller sig till idealtyperna.

2.2.2 Kritiska reflektioner

Ett vanligt problem med idealtyper är att materialet som undersöks inte passar in i idealtyperna varpå begrepp tänjs för att kunna trycka in materialet i någon klassificering, vilket ger en lägre grad av validitet (Bergström & Boreus, 2012 : 166). Detta är dock något som kan undvikas genom att precisera sina begrepp tydligare för att övertygande kunna argumentera för en utsagas placering i någon av idealtyperna. Esaisson et al. argumenterar även för att det är gynnsamt med två polära idealtyper för att enklare kunna motivera sina slutsatser, då en enklare kan ange skäl för att den studerade förteelsen ska ses vara närmare en av idealtyperna (op.cit, 141). En polär uppdelning är dock inte möjligt i denna studie då det är tre idealtyper som ska konstrueras. Dock är detta något som anses vara en korrekt avvägning gentemot tanken på att enbart använda två, då tre idealtyper i min mening ger en större förståelse för olika tolkningar inom liberalismen vilket ger en bättre grund för att besvara frågeställningen.

2.3 Material

Då det finns en mängd av litteratur inom liberalismen som diskuterar värden som aktualiseras i debatten om positiv särbehandling så kommer ett urval att göras utifrån författare som har haft ett stort inslag inom den liberala debatten. För uppsatsens teoretiska kapitel kommer John Rawls reviderade verk *A theory of Justice* (1999) samt Robert Nozicks *Anarchy, State and Utopia* (1974) därför ingå i uppsatsen, samt två verk som belyser Rawls och Nozicks teoretiska implikationer för positiv särbehandling - Robert S. Taylors artikel *Rawlsian Affirmative Action* (2009) och Johan Rabes bok *Equality, Affirmative Action and Justice* (2001). Utöver dessa så kommer Ronald Dworkins bok *Taking Rights Seriously* (1977) samt två artiklar skrivna av samma författare *Why Liberals Should Care about Equality* (1985) samt *Reverse Discrimination* (1977) återgivna och översatta i boken *Ronald Dworkin: En fråga om jämlikhet. Rättsfilosofiska uppsatser*, att användas för att konstruera olika liberala normativa ställningstagande.

Det empiriska underlaget ifrån Rättviseförmedlingen kommer att bestå av fyra debattartiklar skrivna av deras nuvarande VD och talesperson Seher Yilmaz med avsikt att klargöra för deras samhällssyn samt syn på deras egen verksamhet. Tre artiklar i vilket Seher Yilmaz intervjuas utifrån hennes roll som Rättviseförmedlingens VD kommer även att inkluderas, samt ett förklarande blogginlägg som hon har skrivit på Rättviseförmedlingens hemsida. Det är viktigt att poängtera att artiklarna som valts ut inte är personliga intervjuer med Yilmaz, utan enbart artiklar i vilket hon talar om verksamheten som Rättviseförmedlingen bedriver utifrån positionen som talesperson. Den information som finns tillgängligt på deras hemsida under "Frågor och svar" samt "Listor" kommer även att användas. Två utlysningar som gjorts av Rättviseförmedlingen och som används i deras verksamhetsberättelse som exempel på deras verksamhet kommer även att inkluderas för att förtydliga hur deras metod ser ut, vilket även underlättar att klassificera deras metod.

2.3.1 Avgränsningar

Som redan stipulerats i uppsatsen så ligger huvudfokuset i uppsatsen på liberala teorier om positiv särbehandling, men självklart är urvalet av verk avgränsat till ett fåtal individer som omöjligen kan anses representera hela idétraditionen. Det urval som har gjorts tar därför hänsyn till verkens inflytande på liberalismen samt deras divergerande tolkningar av begreppet jämlikhet, något som är nödvändigt för att besvara uppsatsens frågeställning. Då uppsatsen inte har till avsikt att

komma fram till ett enhetligt svar på om Rättviseförmedlingen är rättfärdigad så har ett strategiskt urval gjorts för att lyfta fram hur olika normativa ställningstaganden inom liberalismen ställer sig till frågan om positiv särbehandling, för att sedan appliceras på det specifika fallet Rättviseförmedlingen. De utlysningar som kommer att användas i uppsatsen är även utvalda för att illustrera deras metod vid utlysningar som specifikt ber en viss grupp av människor att inte söka tjänsten, även om det finns utlysningar där inga specifika kriterier tillkommer som utgår ifrån grupptillhörighet. Men då uppsatsens syfte är att granska en utmärkande praxis som organisationen har till skillnad ifrån andra rekryteringsorganisationer så är urvalet gjort utifrån de annonser som illustrerar det specifika i deras metod. När det kommer till det empiriska materialet så används skrivet och återgivet material ifrån deras ordförande och talesperson Seher Yilmaz istället för empiri baserat på intervjuer, vilket beror på att de uppgav att de inte hade tid med en intervju. I en intervju hade specifika frågor kunnat lyftas fram som bättre belyser deras verksamhet, dock var dessvärre inte detta möjligt.

3 Teori

I detta kapitel så kommer det teoretiska ramverket att presenteras utifrån de tre valda författarna och fyra olika variabler som i sin tur kommer att användas för att konstruera idealtypen. I början så kommer en sammfattning av liberalismen att göras för att visa de olika författarnas gemensamma bakgrund vilket i sin tur leder in till deras divergerande tolkningar av fundamentala normativa begrepp, med ett utökat utrymme för deras argumentation om positiv särbehandling.

3.1 Liberalismen

I den centrala kärnan av liberalismen finner vi både tanken om individens frihet men samtidigt alla olika tolkningar av vad detta innebär, vilket gör det svårt att hitta enbart en definition på vad liberalism är. Individens frihet är enligt en av liberalismens största tänkare John Stuart Mill något som antags uppkomma a priori, vilket betyder att de som vill begränsa individens frihet måste argumentera varför detta ska göras och inte tvärtom (1963, 262). Detta är dock inget som gemensamt understöds inom liberalismen utan det finns divergerande tolkningar, vilket kommer att presenteras nedanför.

3.1.1 Jämlikhet

Enligt Dworkin så kan liberalismen delas upp i två olika former där den ena baseras på neutralitet med den grundläggande tanken att staten inte får ta ställning i moralfrågor och att alla åtgärder som är egalitära måste utgå ifrån den ståndpunkten. Emot detta så hävdar han att det finns en liberalism baserad på jämlikhet - som han själv utgår ifrån - i vilket staten ser sina medborgare som jämlikar och enbart är moralisk neutral i den mån jämlikheten uppmanar till det (2000, 47). Han vänder sig även emot tanken på att människor som föds har jämlika chanser då exempelvis en persons ärvda förmögenhet kan bidra till en bättre startposition samtidigt som att en annans etnicitet kan utgöra ett hinder för hen. Eftersom detta kommer att leda till att två personer som trots liknande prioriteringar och arbete hamnar i olika slutpositioner så förkastar Dworkin att detta kan utgöra grunden för en rimlig jämlikhetsteori, vilket även gör att han argumenterar för att en person som kallar sig för liberal inte kan "godta

marknadens resultat som en definition på jämlika andelar” (ibid, 50). Med perspektivet att samhället inte erbjuder människor jämlika startpunkter så resonerar han även att vissa personer kan utifrån en stark känsla av sitt eget jämlika värde acceptera vissa skäl för att bära bördor mer än andra om detta leder till ett bättre samhälle (ibid, 52).

För att förstå Rawls syn på jämlikhet så måste hans föreställning om rättvisa som skälighet² förklaras, vilket bygger på två olika principer. I den första principen så hävdar han att alla som ingår i en praktik eller som är berörd av den ska ha tillgång till det mest omfattande systemet av grundläggande friheter ifall detta är kompatibelt med lika rättigheter till andra (1), vilket också har prioritet över den andra principen i den betydelse att den första principen måste vara uppfylld innan den andra kan bli det. Likt John Stuart Mill så anses detta vara en grundläggande position i vilket dess motståndare måste argumentera för att rättfärdiga ett avvikande ifrån principen. Den andra principen beskriver vilka slags ojämlikheter som kan anses vara rättfärdiga, och utgår ifrån differensprincipen som lyder att sociala och ekonomiska ojämlikheter enbart kan accepteras om det gynnar alla berörda aktörer (2a) och att ämbeten och befattningar som har speciella fördelar ska vara öppna för alla och besättas enligt en rättvis konkurrens (2b) (1999, 53). Då sociala eller medfödda förutsättningar kan leda till att en person får en större andel av sociala och ekonomiska medel än vad som förordnas enligt den andra principen så argumenterar även Rawls för att om alla människor ska behandlas jämlikt så måste samhället ge mer uppmärksamhet och allokera mer resurser till de som av födseln har mindre resurser och sämre social position. Enligt sin differensprincip så hävdar han att samhället måste behandla personer olika för att de ska kunna ha en jämlik position i samhället (ibid, 86).

I kontrast mot de ovanstående författarna så argumenterar Nozick för att jämlikhet inte är ett nödvändigt antagande att göra för att diskutera hur ett rättvist samhälle ska se ut (1999, 233). Ur hans synvinkel så kan inte jämlika möjligheter för alla anses vara ett rättvist mål i ett samhälle då varje allokering av resurser som skulle möjliggöra detta är en värre orättvisa, då de personer vars resurser tas för att jämna ut människors startpositioner har en större rätt till sitt förvärv än de andra (ibid, 235). Eftersom Nozicks teorier startar med berättigandeteorins tre principer - som utgår ifrån att om en person har rättmätigt förvärvat något genom att ha lagt anslag på det utan att hens ägande försämrar någon annans position (1) så kan förvärvet enbart överföras till en annan person på frivillig basis för att den andra personen ska ha en rätt till det (2) - så kan inte jämlikhet existera som ett mål som en måste förhålla sig till (ibid, 151). Oavsett vilken ojämlikhet som uppstår ur detta anser Nozick vara rättvist så länge inte berättigandeteorin kränks, då alla

² På engelska “justice as fairness”, översättning tagen ifrån Peri Roberts och Peter Sutch bok Politisk tänkande - en introduktion (2007, 225)

redistributioner som uppstår ur ett repeterande av princip (1) och (2) är rättvisa och om de inte är det (exempelvis förvärv genom stöld) så har staten rätt att korrigera denna orättvisa (3) enligt principen om rättvisa vid korrigering. Till skillnad ifrån Dworkin och Rawls som argumenterar för att det finns grundläggande principer om jämlikhet som legitimerar redistribution så är det enligt Nozick enbart rättfärdigat om princip (1) eller (2) har kränkts.

3.1.2 Rättvisa

För Dworkin så utgår hans uppfattning om rättvisa utifrån liberalism baserad på jämlikhet, vilket både får konsekvenser för hans teori om ekonomisk och social rättvisa. För att ekonomisk rättvisa ska råda så måste två principer uppfyllas, i vilket den första garanterar att ekonomisk ojämlikhet mellan två personer i en specifik punkt i deras liv måste ha uppkommit genom verkliga val som har varit mer eller mindre dyra alternativt nyttiga för samhället, baserat på andra individers uppskattning för sin livsföring. I den andra principen så anges att personers ekonomiska tillgångar inte får variera enbart beroende på att de har en medfödd förmåga att producera något som värderas högt på en marknad, eller på grund av tur eller otur (1985, 50-51). I grunden för social rättvisa så ligger enligt Dworking rätten att bli behandlad som en jämlike, något som kommer att klargöras ytterligare i kapitel 3.1.4.

Enligt Rawls så är rättvisa lika grundläggande för sociala institutioner som sanning är för tankesystem, med vilket han menar att även om en teori anses vara elegant och ekonomisk så måste den förkastas om den inte är sann på samma sätt som sociala institutioner och lagar som anses vara effektiva och välgjorda måste förkastas om de inte är rättvisa (op.cit, 3). Som nämndes i kapitel 3.1.1 så är rättvisa som skälighet en central del av hans rättviseteori men för att förstå dess relation till varför de anses vara rättvisa (något som han inte postulerar som ett axiom) så använder sig han av ett tankeexperiment nämnt okunnighetens slöja. I likhet med den traditionella teorin om det sociala kontraktet så utgår Rawls ifrån en hypotetisk originalposition som i hans mening kan leda fram till en uppfattning om rättvisa. Genom att tänka sig att en placeras bakom en slöja av okunnighet - i vilket ens egna sociala position är helt okänd i form av monetära tillgångar, naturliga begåvningar eller ens uppfattningar om godhet - så antas de personer som befinner sig bakom slöjan kunna komma fram till principer om hur samhället ska konstrueras efter och som alla kan anse vara rättvisa. De två principer som beskrevs i kapitlet innan är således de principer som Rawls argumenterar för är rationella att acceptera bakom okunnighetens slöja. Eftersom alla befinner sig i ett slags fundamentalt status quo så kan de principer som tas fram om rättvisa ses vara skäliga (därav namnet) och samhället och dess institutioner kan styras utefter de principer som antogs (ibid, 11-12).

Likaså som Rawls uppfattning om rättvisa måste förstås utifrån hans tankeexperiment så måste Nozicks syn på rättvisa förstås utifrån berättigandeteorin som beskrevs i kapitlet 3.1.1, i vilket fokuset ligger på hur en rättvis redistribution ser ut. Enligt Nozick så kommer alla andra principer om redistribution som utgår ifrån teorier om rättvisa eller ett gott ideal att utgöra grunden för ett slags mönster som i sin tur kommer att rubbas så fort individers frihet tas hänsyn till. I polemik mot Rawls så argumenterar Nozick att om redistribution i samhället utgår ifrån något annat än hans berättigandeteori, exempelvis redistribution enligt Rawls i vilket individer får ytterligare resurser så att de kan behandlas som jämlikar, så kommer individers fria vilja att uppröra mönstret vilket i sin tur gör dem instabila. I slutet hamnar vi därför inför ett val, i vilket vi måste välja mellan mönstret vi har valt eller människors frihet (op.cit, 156-163). Att utgå ifrån ett valt kriterie för rättvisa och sedan distribuera varor enligt det är alltså motsatsen till rättvisa enligt Nozick oavsett vilka kriterier som har utvalts för att motsvara vad rättvisa är, exempelvis att alla ska ha lika mycket av en vara eller möjlighet att köpa den.

3.1.3 Frihet

Som nämndes i början av detta kapitel så har liberalismen många olika grenar som skiljer sig åt gällande normativa ställningstaganden i stor mån, men frihet är ändå ett koncept som inte går att förbise inom den liberala traditionen. Enligt Dworkin så har dock individer inte en rätt till frihet³ i en abstrakt definition av ordet, utan snarare så kan vissa specifika friheter anses vara grundläggande i ett samhälle (1978, 266). I hans teori om rättigheter så belyser han hur konceptet "rätt till frihet" i Berlins bemärkelse istället har skapat en onödig spänning mellan olika jämlikhetsfrämjande program i samhället och tanken om frihet (ibid, 271). Som nämndes i kapitel 3.1.1 så grundar sig Dworkins liberalism i jämlikhet, vilket även är basen för hans argumentation om grundläggande friheter. För att kunna rättfärdiga dem så måste de kunna ses som grundläggande för den mer betydande rättigheten, vilket är rätten att bli behandlad som en jämlik (ibid, 274). Frihet som ett abstrakt koncept har alltså inget värde utan det är enbart specifika friheter som kan ses vara härledda och nödvändiga ur något ännu mer basalt.

³ Dworkin betonar här att han använder ordet i dess negativa bemärkelse. Positiv frihet kan ses som möjligheten att bestämma över sitt eget liv eller vem som styr samhället medan negativ frihet kan ses som friheten att få göra det en önskar utan att någon hindrar en. För en längre diskussion om begreppen positiv och negativ frihet, se Isaiah Berlins *Two Concepts of Liberty* (1958).

I Rawls första princip i kapitel 3.1.1 så stipuleras hans syn på vilket slags system av frihet som föreslås, vilket inte är en unik princip inom liberalismen. Hans utgångspunkt är inte att försöka klargöra för ifall positiva rättigheter ska prioriteras över negativa, utan istället ser han denna diskussion som att den inte behandlar definitionen av frihet så mycket som vilken av dem man ska prioritera i de fall de är i konflikt med varandra (op. cit, 176-177). Istället för att använda sig av dessa termer så diskuterar Rawls hur varje frihet kan förstås genom tre ting - aktören som är fri att göra något, de restriktioner eller begränsningar som aktören är fri ifrån, samt vad de är fri att göra eller inte göra. Om en kollar på frihet utifrån ett lands konstitution och lag så blir frihet en struktur av institutioner i vilket ett specifikt system av offentliga lagar och regler ger både rättigheter och skyldigheter till de personer som lyder under systemet. Frihet i denna bemärkelse betyder alltså att om en tar fallet med yttrandefrihet exempelvis så har aktören friheten att yttra sig samt att få denna frihet beskyddad ifrån någons ingripande. Just att friheten ses som ett system gör att friheter enbart kan begränsas om de anses stå i konflikt med en annan lika basal frihet som ingår i samma system (ibid, 177). En vanlig kritik mot formella friheter som Rawls tar upp är hur en persons socioekonomiska bakgrund kan hindra hen ifrån att ta del av de friheter som vi alla har rätt till, vilket skulle betyda att även om formella friheter existerar i lagen så har inte alla människor de facto dessa. Men enligt han så har de inte mindre friheter för detta utan snarare så minskar värdet av de formella friheterna som stipulerades i den första principen i kapitel 3.1.1, trots att de fortfarande har lika mycket. Om frihet ses utifrån den beskrivning som gavs ovan utifrån ett lands konstitution och lagar så ska värdet av frihet för en person snarare förstås som deras kapacitet att utnyttja sin frihet inom det system av frihet som hen ingår i. Och om den första principen är uppfylld så kompenserar det givna systemet för vissa individers lägre värderande av frihet då deras möjlighet att fullfölja sina mål och utnyttja systemets friheter hade varit mindre ifall differensprincipen antas vara uppfylld (ibid, 179). Utifrån detta så kan Rawls argumentation i kapitel 3.1.1 angående vissa personers rätt till redistribution läsas, då det inte ses som att det är friheter som de ska kompenseras för utan deras värdering av den existerande friheten som ökas.

Nozick argumenterar utifrån en position där han godtar Lockes naturtillstånd i vilket människan var fri att göra så som hen önskar att göra med sig själv eller sina tillgångar och utgår alltså ifrån att människan har naturliga rättigheter, med vilket menas att individer har rättigheter som inte är socialt konstruerade varav de inte heller kan inskränkas genom lagen (op. cit, 10). Då staten uppkommer ur Lockes naturtillstånd som en garant för att garantera denna frihet så kan alltså inte staten göra något som går emot de naturliga friheter som individen hade innan staten tillkom. Frihet i Nozicks teorier kan alltså utifrån idén om negativa rättigheter, vilket stipuleras i libertarianismens grundbult icke-agressionsprincipen, som säger att våld aldrig får utövas mot en annan individ eller deras egendom och att ingen med tvång får begränsa en annans frihet (ibid,

34). Nozicks syn på frihet utgår alltså ifrån att ingen annan individ får begränsa dina naturliga friheter ifall detta inte är med motivet att försvara sig själv, alternativt om du själv uppger att du temporärt bestämmer dig för att avsätta dina friheter, exempelvis i en boxningsmatch.

3.1.4 Positiv särbehandling

I fallet med positiv särbehandling så intar Dworkin en tydligare position än de två andra författarna, varav två ytterligare verk kommer att användas för att förtydliga deras position. Som nämndes i kapitel 3.1.1 så utgör grunden i Dworkins liberalism jämlikhet, vilket i hans mening innebär rätten att bli behandlad som en jämlike. Med detta i tanke så argumenterar Dworkin för positiv särbehandling genom att göra en distinktion mellan rätten till likabehandling - det vill säga rätten att få en jämlik andel av en offentlig resurs, exempelvis lika andel röst i demokratiska val - och rätten till behandling som en jämlike. Till skillnad ifrån den första rätten så implicerar inte behandling som en jämlike att alla människor blir lika behandlade, utan att alla människor blir behandlade med samma hänsyn och respekt som någon annan. Som ett exempel på detta så belyser Dworkin hur skillnaden i behandling skulle se ut om två av hans barn var drabbade av samma sjukdom, i vilket den ena enbart blir illamående men den andra riskerar att dö av. Om det enbart finns ett läkemedel så skulle rätten till likabehandling innebära att han var tvungen att singla en slant för att se vem av de som skulle få läkemedlet, något som i hans mening inte innebär att man visar lika hänsyn för båda. Därav följer att rätten till likabehandling är härledd utifrån rätten till att bli behandlad som en jämlike, vilket som nämndes i kapitel 3.1.1 innebär att en annan person kan bära en större börda än någon annan (det vill säga, att fortsätta vara illamående medan den andra blir helt frisk) om detta innebär en större chans för ett bättre samhälle (1977, 200). Den tydliga distinktionen som Dworkin gör när det kommer till positiv särbehandling (och samtidigt för negativ särbehandling) är huruvida det går att härleddas till en utilitaristisk syn på vinsterna för samhället - i vilket välfärden för samhället ökar genom positiv/negativ särbehandling (exempelvis genom mer mångfald) trots att vissa individer får det bevisligen sämre - och att samhället blir bättre i en ideell bemärkelse. Om samhället även blir bättre i en ideell bemärkelse så betyder det att särbehandlingen leder till ett samhälle som anses vara mer rättvist eller mer nära ett hypotetiskt idealsamhälle, vilket inte behöver betyda att samhället blir bättre ur en utilitaristisk syn (ibid, 207). För att kunna motivera en slags positiv särbehandling så måste den belysas utifrån båda perspektiven men med fokus på hur det påverkar samhället i en ideell bemärkelse med rätten till att bli behandlad som en jämlike i fokus. Detta betyder att en särbehandling som enbart underbyggs av utilitaristiska argument i sig aldrig kan rättfärdiga en praktik av särbehandling utan att ta hänsyn till hur det påverkar

samhället i en ideell bemärkelse, medan att argumentera för positiv särbehandling måste utgå ifrån ett ideal som i sin tur kan förstärkas med utilitaristiska argument.

Även fast Rawls skrev väldigt mycket om rättvisa så tog han aldrig upp frågan om positiv särbehandling i sina texter med undantag för en indirekt referens i den reviderade upplagan av *Justice as Fairness* (op. cit, 66). Detta betyder inte att hans teorier inte har någon betydelse för hur frågan med positiv särbehandling ska hanteras och Robert S. Taylor argumenterar för att utifrån Rawls idé om rättvisa som skälighet går det att skapa ett ramverk som kan vägleda oss i frågan och samtidigt ta fram kriterier på under vilka former det är rättfärdigat (2009, 477). För att förstå Taylors argumentation så är det viktigt att ha i åtanke att Rawls gör två distinktioner på hur samhället kan se ut vilket har implikationer för ifall en idealteori ska användas eller en icke-idealteori. De principer som togs upp i kapitel 3.1.1 ska alltså ses som en idealteori, då den utgår ifrån ett samhälle där inga stora orättvisor pågår i samt att det inte heller lider av en auktoritär regim eller svag ekonomisk utveckling (ibid, 479). I de fall som vi utgår ifrån idealteori så gäller princip (2b) med full kraft och arbiträr diskriminering med avseende på en persons gruppstillhörighet (kön och etnicitet exempelvis) tillåts ej, samtidigt som att personer måste tillåtas ha skäligt jämngoda möjligheter vilket betyder att individer som föds i en sämre social position kan få hjälp för att deras chans att få ett ämbete inte ska påverkas av deras sociala position. Men då positiv särbehandling kan ha många slags former, så använder sig Taylor av en taxonomi i vilket fem olika former av positiv särbehandling diskuteras, vilket även utgör ramen för vilka slags former som kan accepteras när idealteorin gäller. En kategori som är över en annan kategori ska även ses som innehållande den lägre kategorin. I kategori 1 (formellt lika möjligheter) så återfinns legala hinder för att diskriminera på arbiträra gruppstillhörigheter samtidigt som bestraffande åtgärder gäller för de arbetsgivare eller organisationer som diskriminerar. I kategori två (agressivt formellt lika möjligheter) så ingår även självvalda reflektioner om sin pågående praktik och övervakande av externa organisationer för att se att kraven i kategori ett uppfylls, samtidigt som speciella program för att hitta vissa underrepresenterade grupper återfinns. I kategori tre (kompenserande stöd) så återfinns specifika program - exempelvis i form av utbildning, specifika praktikplatser eller finansiellt stöd - som används för att kompensera för sociala hinder som utgörs av individers gruppstillhörighet och för att öka deras konkurrens. Kategori fyra (mjuk kvotering) innebär att i tillsättandet av tjänster så får individer ur vissa grupper en fördel, exempelvis så läggs en specifik del poäng till på deras betyg eller högskoleprov för att kompensera för en missgynnande social position. I den sista kategorin (hård kvotering) så givs historiskt utsatta grupper en specifik andel av platserna, exempelvis i förhållande till hur stor andel av befolkningen som de utgör (ibid, 478-479). Utifrån idealteorin så hävdar Taylor att princip (2b) inte enbart stödjer kategori ett utan även kräver den, medan kategori två i vissa fall kan anses vara korrekt (dock för det mesta orättfärdigad) under idealförhållanden, exempelvis om ett samhälle precis har passerat gränsen

för att påverkas av idealteorin och riskerar att dras tillbaka till ett tidigare skeede, alternativt om en stor migration pågår i vilket storskalig etnisk segregation riskerar att hända. I detta fall så kan kategori två gälla men enbart om migrationen med stor sannolikhet kommer att påverka graden av diskriminering och etnisk profilering i samhället, vilket inte antas råda under idealteorin (ibid, 481). Alla andra kategorier kan inte rättfärdigas enligt Taylor om idealteorin råder då princip (2b) enbart är till för att korrigera i avseendet klass och familj, vars påverkan på en individs position antas vara stor även då idealteorin råder, medan exempelvis stora skillnader i social position beroende på kön och etnicitet inte kan anses vara en del av ett samhälle där idealteorin gäller (ibid, 482). Men i de fall som idealteorin inte gäller så faller prioriteringen av princip (1) och differensprincipen (2a) tar prioritet, då syftet med Rawls icke-idealteori är att få ett samhälle till en plats där idealteorin kan gälla (ibid, 487). Detta får två konsekvenser för positiv särbehandling, då fler kategorier kan anses vara rättfärdigade men samtidigt så måste all slags särbehandling vara temporär om någon annan kategori än ett eller två används. Samtidigt så ska inte syftet med den icke-idealteorin ses som att alla medel som helgar ändamålet är giltiga, utan den teori som gäller under icke-ideala förhållanden måste fortfarande förhålla sig till idealteorins anda, om än inte till dess bokstavliga form. Med detta menas att vissa akter under icke-ideala förhållanden kan anses vara mer trogna till den ideala teorin, där Taylor använder fallet med civil olydnad som en handling som kan ses vara Rawls idealteori trogen i dess anda - då den förlitar sig på icke-våld, accepterande av lagen (i form av att ta sitt straff) samt har en offentlig natur som förlitar sig på människors rationalitet - trots att civil olydnad inte skulle vara en del av ett idealsamhälle (ibid, 489-490).

Likaså skrev Nozick inte om positiv särbehandling men utifrån hans berättigandeteori så kan slutsatser dras huruvida positiv särbehandling skulle kunna rättfärdigas. Rabe argumenterar för att positiv särbehandling kan anses vara rättvist om en utgår ifrån princip (3) som beskrevs i kapitel 3.1.1 eftersom det tillåter redistribution ifall berättigandet anses ha uppkommit på ett sätt som bryter mot princip (1) eller (2) (2001, 113-114). Om någon av principerna har brytits i ett förvärv så återkommer frågan om hur detta kan tänkas återgärdas, vilket inte är problematiskt i de fall där en stöld tydligt kan bevisas och principen om rättvisa vid korrigering kan tydligt återställa förvärvet till en position där princip (1) eller (2) inte har brytits (1979, 152-153). Men historiska orättfärdigheter, såsom slaveriets roll i USA eller formella och sociala hinder för kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden kan utgöra fall i vilket ett nutida förvärv av ett ämbete eller vara kan spåras tillbaka till brott mot princip (1) eller (2) - vilket liksom i fallet med stöld - rättfärdigar ett korrigering på ett sätt som gör att de offer av historiska orättfärdigheter placeras i en position som de hade innehaft ifall princip (1) eller (2) inte hade brytits (2001, 114). Emot denna bakgrund så kan det vara möjligt att rättfärdiga positiv särbehandling i de fall där historien klart och tydligt kan utläsa att en individ har missgynnats i sina förvärv, men problematiken är just hur en kan med stor säkerhetsmarginal säga att en individ har missgynnats, då

Nozicks resonemang inte gäller för kompensation mellan grupper utan enbart individer. Dock är det teoretiskt möjligt att rättfärdiga positiv särbehandling ifall det anses vara den bäst lämpade metoden att upprätthålla principen om rättvisa vid korrigerig (ibid, 115).

3.2 Analysschema

I denna kapitel så kommer analyschemat att presenteras utifrån de variabler som presenterades tidigare i kapitel 3.1. Då det är tre olika författare som kommer att ingå så kommer tre olika analyscheman att skapas för att ta fram de renodlade dragen i diverse författares liberalism, vilket skapar tre idealtyper som empirin ifrån Rättviseförmedlingen kan jämföras med. I den vänstra kolumnen så kommer variabeln att presenteras, i den mellersta raden så kommer författarens syn på den utvalda variabeln (eller med andra ord, deras normativa ställningstagande) att visas och till höger kommer frågor som relaterar till Rättviseförmedlingens utslag i förhållande till variablerna att mätas, vilket gör det möjligt att jämföra de olika idealtyperna med Rättviseförmedlingen i den nästkommande kapitlet.

3.2.1 Operationalisering genom analyschema av Dworkins liberalism

Variabler	Normativa ställningstaganden	Rättviseförmedlingen
Syn på jämlikhet	Jämlikhet som substantiellt lika möjligheter Jämlikhet som att bli behandlad som en jämlik	Vilken slags jämlikhetsdefinition använder de?
Syn på rättvisa	Ekonomisk rättvisa i form av redistribution Social rättvisa i att bli behandlad som en jämlike trots sin startposition	Vad utgör ett rättvist samhälle?
Syn på frihet	Frihet som specifika rättigheter	Vad är deras idé om rättvisa?

	Frihet som ett underordnat värde till jämlikhet	
Syn på positiv särbehandling	Positivt inställd utifrån ett ideal om ett jämlikt samhälle	Vilken slags positiv särbehandling förordnar de?

3.2.2 Operationalisering genom analyschema av Rawls liberalism

Variabler	Normativa ställningstaganden	Rättviseförmedlingen
Syn på jämlikhet	Jämlikhet som substantiellt lika möjligheter Ojämlikheter som uppstår måste bevisligen gynna alla	Vilken slags jämlikhetsdefinition använder de?
Syn på rättvisa	Rättvisa som grundläggande för sociala institutioner Social rättvisa i att samhället utformas för att gynna de minst gynnade	Vad utgör ett rättvist samhälle?
Syn på frihet	Frihet som ett enhetligt system Alla har en jämlik del frihet men för vissa har de ett större värde	Vad är deras idé om rättvisa?
Syn på positiv särbehandling	Möjligt under vissa specifika förhållanden och enbart temporär.	Vilken slags positiv särbehandling förordnar de?

3.2.3 Operationalisering genom analyschema av Nozicks liberalism

Variabler	Normativa ställningstaganden	Rättviseförmedlingen
Syn på jämlikhet	Jämlikhet är inte ett överordnat värde Ojämlikhet som uppstår genom legitima transfereringar rättfärdiga	Vilken slags jämlikhetsdefinition använder de?
Syn på rättvisa	Rättvisa utifrån rättvist berättigande Rättvisa som överordnat värde inskränker frihet, därav illegitimt	Vad utgör ett rättvist samhälle?
Syn på frihet	Negativ frihet givet genom naturliga rättigheter Staten får ej begränsa någons frihet så länge hen inte begränsar någon annans frihet	Vad är deras idé om rättvisa?
Syn på positiv särbehandling	Kan ej överordnas som socialt mål, men kan teoretiskt vara rättfärdigat i specifika fall.	Vilken slags positiv särbehandling förordnar de?

4 Empirisk analys

4.1 Rättviseförmedlingen och jämlikhet

I ett blogginlägg på Rättviseförmedlingens benämnt *Jämlikhet har ingen politisk färg* så argumenterar deras ordförande och talesperson Seher Yilmaz för att jämlikhet bäst måste förstås utifrån konventionen om de mänskliga rättigheterna, som slår fast att ”Var och en har rätt till lika tillträde till offentlig tjänst i sitt land”. Tillsammans med att målet för att svensk jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina liv så fastslår hon att jämlikhet är ett värde som inte kan förstås utifrån en partipolitisk höger-vänsterskala utan att det är ett överordnat värde oavsett ideologi. Hon ser även att ”Vår metod är ett sätt att arbeta för att nå ett mer jämlikt och jämställt samhälle” (2015). I artikeln *Ny ordförande brinner för ett rättvisare Sverige* så definieras ett jämställt⁴ samhälle som ett ”inkluderande samhälle där människors kompetens inte går förlorad på grund av normer”, i vilket människor får möjlighet att utveckla sin fulla potential oberoende av hämmande strukturer baserade på kön eller etnisk bakgrund (Efendić, 2014). Eftersom Yilmaz antar att begåvning är jämnt fördelat över befolkningen så borde en jämlik representation utifrån olika grupper återfinnas på diverse positioner i ett rättvist samhälle, vilket det enligt henne inte gör idag (Örum, 2015).

4.2 Rättviseförmedlingen och rättvisa

Som namnet på organisationen antyder så är idén om rättvist samhälle centralt för deras verksamhet. I en artikel benämnd *Kan näringslivet slå oss i mångfald?* som Rättviseförmedlingen har skrivit tillsammans med Axfood så fastslås att mångfald – vilket definieras som att skapa en representation i ledningsgrupper som

⁴ Jämställdhet används när jämlikhet mellan kvinnor och män betonas, dock utökas betydelsen av ordet till att även inkludera etnisk bakgrund (Forsberg, Nationalencyklopedin).

bättre speglar vårt samhälle - inte enbart är ekonomiskt gynnsamt utan även anses vara en fråga om rättvisa (Yilmaz & Strålmán, 2014). Just tanken på att rättvis representation är en del av ett rättvist samhälle är ett återkommande tema, och kan ses som ett resultat av tanken på att begåvning antas vara jämlikt distribuerat i samhället. I en svarsartikel till Sakine Madon *benämnd Jo Madon, ibland måste vi prata kön och hudfärg* där Rättviseförmedlingens metod försvaras skriver Yilmaz att:

Men jag tror inte att vita män generellt har högre kompetens eller är mer intelligenta än andra. Jag tror däremot att normer kring vem som är mest lämpad att göra något påverkar urvalet och bidrar till att många kompetenta personer hamnar i skymundan. Genom att påpeka och synliggöra sådana skevheter och samtidigt visa upp listor med alla de personer som förbisetts vill Rättviseförmedlingen bidra till ett samhälle där alla har samma möjligheter att göra vad de vill och kan (2015).

Eftersom kompetens inte återfinns i hudfärg eller kön så måste ett utslag i vilket en specifik grupp har oproportionellt mycket av en specifik slags tjänst utgöra basen för att ett rättvist urval inte har gjorts argumenterar Yilmaz för i artikeln *Kompetens sitter varken i hudfärg eller kön*. I artikeln så argumenterar hon för att lösningen till detta är en bredare representation utifrån marginaliserade grupper, vilket i sin tur kommer att utgöra ett mer rättvist utfall i rekryteringsprocesser (2015).

4.3 Rättviseförmedlingen och frihet

De föreställningar vi har om vem som är lämpad för vad (beroende på om du är man, kvinna, gammal, ung, varifrån dina föräldrar kommer osv) begränsar allas våra möjligheter idag (Frågor och svar, 2015).

Under "Frågor och svar" på deras hemsida så återfinns under den första frågan "Varför finns Rättviseförmedlingen" ett svar som belyser hur deras frihetssyn ser ut i en negativ bemärkelse, det vill säga vad det är som begränsar våra möjligheter idag. I artikeln som besvarade kritik ifrån Sakine Madon så återkommer ett liknande tema, i vilket de fastlår att genom att kämpa mot begränsande strukturer så "vill Rättviseförmedlingen bidra till ett samhälle där alla har samma möjligheter att göra vad de vill och kan". Att frihet kan uppkomma genom att bekämpa begränsade strukturer fastlås även i ett svar på frågan om deras

kvantifiering av kön och etnicitet i sig kan anses vara en negativ sak, då de argumenterar för att genom att belysa sammanhang där en grupp är överrepresenterad hjälper till att synliggöra de normer som begränsar oss idag. I en annan fråga angående varför deras annonser för det mest exkluderar ”vita män med nordisk/europeisk bakgrund” så återges ett liknande svar som på frågan ovan, då de argumenterar för att alla rådande föreställningar baserade på stereotyper är begränsande (Frågor och svar, 2015). I artikeln *Absurt att kompetens går till spillo* så anses det att dessa strukturer och fördomar i sin tur hindrar människor ifrån att göra vad de egentligen vill, eller bli den de egentligen vill vara (Englund, 2014). Vidare argumenterar Yilmaz i *Låt proffstyckarlistan bli en väckarklocka för mångfald* att om vi inte har en mångfald i representation i media så begränsas individers uppfattningar om vad de har en realistisk möjlighet att göra, exempelvis så kan en man som önskar att bli förskolelärare begränsas ifall media enbart visar upp en bild av kvinnor i det yrket (2014). Genom att skapa en bredare representation av personer och en mångfald av erfarenheter så ökar friheten för individer argumenterar även Yilmaz för i den tidigare citerade artikeln *Kompetens sitter varken i hudfärg eller kön*, i vilket hon avslutar artikeln med meningen:

Samtidigt som vi höjer kompetensnivån ger vi då fler personer möjlighet att drömma om att även de kan bli styrelseproffs, statsminister, vd eller något helt annat (2015).

4.4 Rättviseförmedlingen och positiv särbehandling

Programledare med mattekoll! Ett kommande tv-program om matematik för ungdomar är på jakt efter en programledare. I nuläget har de mest män med svenskklingande namn på sin urvalsslista, därför vill de gärna ha tips på andra som också skulle passa innan de bestämmer sig för vilka som ska tillfrågas. Vet du någon? (Rättviseförmedlingens verksamhetsberättelse, 2013 : 5)

Gamers! En spelsajt är på jakt efter skribenter som inte är män (såna [sic] har de redan) och som kan tv-spelens förtrollade värld. Vet du nån [sic]? (ibid, 6)

Annonserna som citerats ovan ger en bild av hur en vanlig annons ifrån Rättviseförmedlingen kan se ut och belyser hur deras metod av att exkludera vissa grupper i annonser ser ut. Rättviseförmedlingen avser inte att belysa de som bryter mot normen utan istället är det normen i sig som ska exkluderas, vilket i deras mening uppkommer ifrån att de inte gillar att dela in människor i grupper.

Eftersom deras mål är att individer inte ska behöva bedömas utifrån deras grupptillhörighet så måste vissa normer belysas och utifrån det så kan ett mer rättvist urval göras (Frågor och svar, 2015). Deras metod beskrivs i artikeln *Låt proffstyckarlistan bli en väckarklocka för mångfald* som ett sätt att få organisationer att sluta använda ursäkter såsom ”det finns inga andra” eller ”det handlar om kompetens” i de fall där det inte finns en mångfald i representation, vilket enligt Yilmaz är något som Rättviseförmedlingen har försökt motbevisa sedan de skapades (2014). De har därför även listor på sin hemsida i vilket individer ifrån specifika yrkesgrupper (såsom exempelvis 3D-grafiker) är med som går emot de uppfattade normerna som finns inom yrkesgruppen (Listor, 2015). Deras verksamhet ska dock enbart ses som temporär då deras vision är att kunna avveckla organisation år 2020, med förhoppningen om att samhällets aktörer själva då kan hantera frågan om en rättvis representation (Yilmaz & Strålman, 2014).

4.5 Resultatredovisning

I denna kapitel så kommer resultatet att klargöras genom att föra in den empiriska analysens resultat i de tidigare konstruerade analyschemana. Avslutningsvis så kommer resultaten att användas för att besvara uppsatsens frågeställning.

4.5.1 Rättviseförmedlingen och Dworkins liberalism

Variabler	Normativa ställningstaganden	Rättviseförmedlingen
Syn på jämlikhet	Jämlikhet grundläggande värde i liberalismen Jämlikhet som att bli behandlad som en jämlik	Jämlikhet som överordnat värde oavsett ideologi Jämlikhet som att bli behandlad som en jämlik oavsett normer
Syn på rättvisa	Ekonomisk rättvisa i form av redistribution Social rättvisa i att bli behandlad som en jämlike trots sin startposition eller	Rättvisa som form av ett specifik utfall Social rättvisa i form av en rättvis representation

	medfödd talang	
Syn på frihet	Frihet som specifika rättigheter Frihet som ett underordnat värde till jämlikhet	Frihet som att få vara den man önskar Frihet utifrån ett mer jämlikt representerat samhälle
Syn på positiv särbehandling	Positivt inställd utifrån ett ideal om att det kan leda till att människor blir behandlade som jämlikar	Positivt inställd utifrån ett ideal om individualism

4.5.2 Rättviseförmedlingen utifrån Rawls liberalism

Variabler	Normativt ställningstagande	Rättviseförmedlingen
Syn på jämlikhet	Jämlikhet som skäligt lika möjligheter Ojämlikheter som uppstår måste bevisligen gynna alla	Jämlikhet som överordnat värde oavsett ideologi Jämlikhet som att bli behandlad som en jämlik oavsett normer
Syn på rättvisa	Rättvisa som grundläggande för sociala institutioner Social rättvisa i att samhället utformas för att gynna de minst gynnade	Rättvisa som form av ett specifik utfall Social rättvisa i form av en rättvis representation
Syn på frihet	Frihet som ett enhetligt system Alla har en jämlik del frihet men för vissa	Frihet som att få vara den man önskar Frihet utifrån ett mer jämlikt representerat

	har de ett större värde	samhälle
Syn på positiv särbehandling	Möjligt under vissa specifika förhållanden och enbart temporär.	Positivt inställd utifrån ett ideal om individualism

4.5.3 Rättviseförmedlingen och Nozicks liberalism

Variabler	Normativa ställningstaganden	Rättviseförmedlingen
Syn på jämlikhet	Jämlikhet är inte ett överordnat värde Ojämlikhet som uppstår genom legitima transfereringar rättfärdiga	Jämlikhet som överordnat värde oavsett ideologi Jämlikhet som att bli behandlad som en jämlik oavsett normer
Syn på rättvisa	Rättvisa utifrån rättvist berättigande Rättvisa som överordnat värde inskränker frihet, därav illegitimt	Rättvisa som form av ett specifik utfall Social rättvisa i form av en rättvis representation
Syn på frihet	Negativ frihet givet genom naturliga rättigheter Staten får ej begränsa någons frihet så länge hen inte begränsar någon annans frihet	Frihet som att få vara den man önskar Frihet utifrån ett mer jämlikt representerat samhälle
Syn på positiv särbehandling	Kan ej överordnas som socialt mål, men kan teoretiskt vara rättfärdigat i specifika fall.	Positivt inställd utifrån ett ideal om individualism

4.6 Vilken slags liberalism har överrensstämmande normativa ställningstaganden som Rättviseförmedlingen?

Utifrån de idealtyper som har konstruerats så kan flera likheter mellan Rättviseförmedlingen och vissa författares liberalism påpekas i analys-schemat. Nedanför följer en utläggning om hur utfallet för varje given variabel överrensstämmer med Rättviseförmedlingens egna normativa ställningstaganden.

4.6.1 Syn på jämlikhet

Dworkins och Rättviseförmedlingens syn på jämlikhet är likartad i den mån att båda anser att jämlikhet utgör ett värde som måste fundamentalt tas hänsyn till, även om Dworkin argumenterar för dess roll inom liberalismen. Deras syn på att få bli behandlad som en jämlik överrensstämer även och deras syn på begränsande normer delas, dock så uttalas det olika och det begränsande i Dworkins teori får en större materiell basis till skillnad ifrån Rättviseförmedlingen som enbart vänder sig mot specifika normer. Det mest avgörande är att båda uppfattar det som något fundamentalt orättvist att en persons meriter i sig inte behöver betyda att deras utfall blir lika gynnsamt som en annan vars meriter är densamma, vilket Rättviseförmedlingen belyser utifrån ett begåvningsperspektiv medan Dworkin talar om arbete och prioriteringar (Dworkin, 2000 : 50, Efendić, 2014).

Rättviseförmedlingens syn skiljer sig inte nämnvärt åt när det kommer till tanken på att samhället måste ha substantiellt jämlikhet i det att samhällliga institutioner inte enbart måste vara formellt öppna utan det behövs även ett samhällligt engagemang för att se till att individer faktiskt har lika möjligheter. Dock är det nämnvärt att påpeka att för Rawls så har princip (1) prioritet över princip (2a) och (2b), vilket betyder att Rättviseförmedlingen skiljer sig när de ser jämlikhet som ett överordnat värde.

När det kommer till Rättviseförmedlingens syn på rättvisa gentemot Nozick så skiljer sig dessa markant, vilket kan ses i att Rättviseförmedlingen förordnar jämlikhet som ett överordnat värde när Nozick ifrågasätter att det ens behöver antas vara ett värde alls i samhället.

4.6.2 Syn på rättvisa

När det kommer till rättvisa så utgår Rättviseförmedlingen ifrån att ett proportionellt utfall är rättvist då begåvning i samhället anses vara jämnt

distributerat. Här går Dworkin emot då han anser att trots att en person kan ha en specifik förmåga för att producera något som värderas högt på en rådande marknad så ska detta inte leda till att hen får en större ekonomisk utgivning, medan Rättviseförmedlingen enbart hävdar att det är orättvist om rådande normer utgör ett hinder för ekonomisk utgivning.

Rawls argumenterar för att rättvisa är grundläggande för sociala institutioner och därav så utgör rättvisa ett grundtillstånd för samhället, vilket i sig kan ses leda till rättvisa utfall. Enligt Rättviseförmedlingen så uppvisar samhället drag som visar att det inte är rättvist då begränsande normer utgör ett hinder för att människor ska ha lika möjligheter, och att deras metod därför är användbar för att leda till ett rättvist utfall.

När det kommer till Rättviseförmedlingens syn på rättvisa gentemot Nozicks så utgår de ifrån helt olika premisser, då det för Nozick är ovissentligt vem det är som får en position så länge positionen har blivit tillsatt enligt hans principer om rättfärdigt berättigande. Där Rättviseförmedlingen kan se det som rättvist att fler människor tillåts ta del av en rekryteringsprocess så är det svårt att finna stöd för att Nozick skulle se en proportionell representation som ett bevis för rättvisa.

4.6.3 Syn på frihet

Rättviseförmedlingen och Dworkins syn på frihet tar helt olika utgångspunkter och Dworkin belyser specifika friheter som kan ses som fundamentala medan Rättviseförmedlingen ser frihet som ett individualistiskt koncept i vilket individer tillåts att vara som man önskar oavsett begränsande normer. Det kan dock utläsas som att i Dworkins jämlikhetsbegrepp så finns den slags frihet som Rättviseförmedlingen talar om, då att bli sedd för vem man är oavsett hur normerna ser ut i samhället kan ses vara som den grundläggande principen hos Dworkin vilket är att få bli behandlad som en jämlike.

Det är svårt att finna explicita likheter mellan Rawls och Rättviseförmedlingen när det kommer till synen på frihet, då frihet för Rawls ses som ett grundläggande frihetssystem som är förenligt med att alla kan ha det, medan Rättviseförmedlingen utgår ifrån att frihet är att få vara den individ som en önskar. En stor skillnad som kan utläsas är dock att Rawls argumenterar för att ens sociala position i ett system i vilket idealteorin gäller inte innebär en förlust av frihet, utan enbart värderingen av den. En liknande syn kan inte ses hos Rättviseförmedlingen då de begränsingar som de talar om de facto begränsar någons frihet, och inte enbart deras värdering av den.

Då frihet för Nozick utgår ifrån våra naturliga rättigheter och dess beskyddande ifrån statlig intervention (i den bemärkelse att staten enbart får upprätthålla dem) så är det även svårt här att finna likheter mellan hans syn på frihet och Rättviseförmedlingens. Det kan dock vara värt att notera huruvida Rättviseförmedlingens syn på rättvisa som att få vara vem en önskar inte har en

del likheter med tanken på att du av naturen är fri att få göra vad du vill, så länge du håller dig inom ramen för icke-agressionsprincipen. Självklart ska det dock tilläggas att i Nozicks syn på frihet så är det staten som är det som kan begränsa ens frihet medan det i Rättviseförmedlingen så är det samhällliga normer, vilket möjliggör statliga interventioner ifall ändamålet är att få bort dem.

4.6.4 Syn på positiv särbehandling

Dworkins grundläggande princip om att individer har rätt att bli behandlade som jämlikar möjliggör positiv särbehandling ifall systemet som sådan kan uppvisas ha drag som går emot principen. Likaså bedömer Rättviseförmedlingen att positiv särbehandling kan rättfärdigas utifrån ett ideal om individualism, vilket som i kapitel 4.6.3 föreslogs ha liknande drag till Dworkins grundläggande princip. Något som är värt att ta upp är Dworkins argumentation som presenterades i kapitel 3.1.1, i vilket han postulerar att vissa individer i ett samhälle rimligtvis kan gå med på att bära större bördor än andra ifall detta kan leda till ett bättre samhälle. Med tanke på att Rättviseförmedlingens annonser exkluderar vissa grupper i samhället så borde det vara fullt möjligt att detta är precis det Dworkin pratar om när han beskriver att vissa bördor kan bäras av individer som med grund i sin egen känsla av jämlike kan acceptera detta. Om någon accepterar Rättviseförmedlingens premisser att deras metod leder till ett bättre samhälle så är det alltså fullt legitimt att rättfärdiga deras metod, så länge det finns ett brett stöd i samhället för den.

När det kommer till Rawls syn på positiv särbehandling gentemot Rättviseförmedlingen så beror detta på två saker: vilken kategori kan Rättviseförmedlingens metod klassificeras som och gäller idealteorin i Sverige för tillfället? Syftet med att införa Taylors taxonomi var för att på ett systematiskt sätt kunna klassificera deras metod och för att se vilka slags former som positiv särbehandling kan anta. I kategori två, aggressivt formellt lika möjligheter, så finner vi ”speciella program för att hitta vissa underrepresenterade grupper” vilket måste ses stämma in på Rättviseförmedlingens metod. När det kommer till idealteorin så måste det ses råda i Sverige som grundar sig i demokrati och som har en hög ekonomisk utveckling, vilket gör det mer intressant att se hur Taylors resonemang angående ett potentiellt rättfärdigande av positiv särbehandling enligt kategori två kan uppkomma. Som nämndes i kapitel 3.1.4 så var ett av kraven för att kategori två skulle vara rättfärdigat att landet stod inför en stor migration som riskerar att leda till en storskalig etnisk segregation. Enligt migrationsverket så har flyktingkrisen i Syrien bidragit till att antalet personer som sökt asyl i Sverige är på historiskt höga nivåer med 149 000 individer som sökt asyl i Sverige under januari till november 2015, vilket är drygt 74 000 mer ansökningar än året innan (Migrationsverket: Inkomna ansökningar om asyl, 2015). Detta tillsammans med den statistik som nämndes i kapitel 1.1 angående skillnader i sysselsättningsnivå mellan inrikes- och utrikesfödda skulle kunna tyda på att de krav som Taylor

beskrev för att kategori två skulle kunna rättfärdigas utifrån Rawls galler. Detta liknar även Rättviseförmedlingens syn på att det enbart kan vara en temporär förteelse tills en rättvisare representation har uppnåtts, vilket har stöd i Rawls teorier likaså.

Ur Rabes läsning av Nozick så följer att positiv särbehandling kan vara acceptabelt i de fall som princip (3) gäller men eftersom Rättviseförmedlingen inte explicit nämner en grupp som de försöker att kompensera utan att vem som kompenseras beror på hur sammansättning av individer ser ut i de organisationer som anlitar dem så är det även i teorin omöjligt att se att det är kompatibelt. Nozicks teorier skulle kunna tillåta positiv särbehandling om det är klart att en individ skulle hamna i en position ifall en historisk orättfärdighet inte hade inträffat, men då Rättviseförmedlingen rent teoretiskt kan exkludera vilken grupp som helst beroende på sammansättning i uppdragsgivarens organisation så skulle det betyda att alla hade varit utsatta för en historisk orättfärdighet. Diskriminering är tillåtet i Nozicks teorier så länge princip (1) eller (2) inte kränks, men eftersom Rättviseförmedlingen har antlits av kulturdepartementet så gäller inte den privata rätten till positiv/negativ särbehandling.

5 Slutsats

Syftet med studien var att undersöka olika syner på positiv särbehandling inom liberalismen samt klargöra vilka normativa ställningstaganden som dessa utgår ifrån, för att sedan tillämpa dem på Rättviseförmedlingens metod i syftet att se hur olika normativa ställningstaganden kan rättfärdiga den. Med hjälp av den empiriska analysen som gjordes i kapitel 4.6 så ska nu uppsatsens frågeställning återigen belysas.

5.1 Hur kan Rättviseförmedlingen rättfärdigas inom liberalismen?

I kapitel 4.6.4 så klargjordes att Rättviseförmedlingens metod enbart kan finna ett rimligt rättfärdigande i Dworkins och Rawls tolkningar av liberalismen, medan Nozicks berättigandeteori utesluter ett rättfärdigande under rådande omständigheter. Det som både Dworkins och Rawls delar är att jämlikhet i samhället inte enbart får finnas formellt, utan måste även vara en vägledande princip som strukturerar samhällets institutioner vilket kan utgöra en basis för ett rättfärdigande av Rättviseförmedlingen. En viktig distinktion är dock vilken tyngds som läggs vid jämlikhet, där den hos Rawls är underprioriterad en annan princip om ett frihetssystem förenligt med allas friheter medan det utgör själva basen för Dworkins liberalism. Detta kan leda till deras divergerande tolkningar av vilka fall och under vilka omständigheter som Rättviseförmedlingens metod kan rättfärdigas, där Dworkin tenderar att acceptera positiv särbehandling i större bemån än Rawls. För Nozick så är det rimligt att anta att hans teorier om rättmätigt beskaffande leder till att Rättviseförmedlingens metod kan rättfärdigas så länge det enbart är privata företag som anlitar dem, men eftersom Rättviseförmedlingen även har anlitats av offentliga institutioner så är det svårt att finna ett rättfärdigande av deras metod.

Givet att liberalismen grundas i en mer substantiell form av jämlikhet än den formella så tenderar den att kunna rättfärdiga Rättviseförmedlingens metod, men beroende på vilken prioritet jämlikhet har över frihet så kommer utformningen av positiv särbehandling att vara mer restriktiv ifall frihet överordnas.

6 Förslag till vidare forskning

Som nämndes i kapitel 2.3.1 så nekade Rättviseförmedlingen till att utföra en intervju vilket har gjort att det empiriska materialet inte är så fullständigt som det hade kunnat vara. För framtida forskning som vill undersöka Rättviseförmedlingens metod så hade en djupgående kvalitativ undersökning i vilket deras talespersoner intervjuas varit fruktbart, där ett större fokus på deras egna rättfärdningar hade fått belysats. En annan möjlig studie hade varit att rikta ett fokus på deras nya webbtjänst Rättviseräknaren – vars syfte är att uppmärksamma vilka som får utrymme i media – för att se huruvida det finns några etiska problem med att kvantifiera människors identiteter utifrån fysiska attribut.

7 Referenser

Badersten, Björn. 2006. *Normativ metod: att studera det önskvärda*. Lund: Studentlitteratur.

Beckman, Ludvig. 2005. *Grundbok i idéanalys*. Stockholm: Santérus förlag.

Bergström, Göran - Boréus, Kristina. 2014. *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur

Berlin, Isaiah. 1958. *Two Concepts of Liberty* i Isaiah Berlin (1969) *Four Essays on Liberty*. Oxford: Oxford University Press.

Cranston, Maurice 1967. *Liberalism* i *The Encyclopedia of Philosophy*, Paul Edwards (ed.). New York: Macmillan and the Free Press: 458-461.

Diskrimineringslag 2008:567. Kulturdepartementet.

Dworkin, Ronald. 1977. *Taking Rights Seriously*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press

Dworkin, Ronald. 2000. *En fråga om jämlikhet. Rättsfilosofiska uppsatser*. Uddevalla: Bokförlaget Daidalos

Efendić, Negra. *Ny ordförande brinner för ett rättvisare Sverige*. Svenska Dagbladet Näringsliv. Nyhetsartikel 2014-1-29 [Elektronisk] Tillgänglig genom <<http://www.svd.se/ny-ordforande-brinner-for-ett-rattvisare-sverige>> [Hämtad 8/1-16]

Englund, Caroline. *Absurt att kompetens går till spillo*. Dagens Nyheter. Nyhetsartikel 2014-03-13 [Elektronisk] Tillgänglig genom <<http://www.dn.se/ekonomi/absurt-att-kompetens-gar-till-spillo/>> [Hämtad 8/1-16]

Esaiasson, Peter - Gilljam, Mikael - Oscarsson, Henrik. - Wängnerud, Lena. 2012. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts Juridik.

Forsberg, Gunnel. [u.å]. Jämställdhet. Nationalencyklopedin. [Elektronisk] Tillgänglig genom

<<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/j%C3%A4mst%C3%A4lldhet>> [Hämtad 8/1-16]

Frågor och svar, 2015. [Elektronisk] Tillgänglig genom
<<http://rattviseformedlingen.se/faq>> [Hämtad 8/1-16]

Lifvendahl, Tove. *Vägen till helvetet*. Svenska Dagbladet. Debattartikel 2015-05-16 [Elektronisk] Tillgänglig genom <http://www.svd.se/vagen-till-helvetet_4569212> [Hämtad 7/1-16]

Listor, 2015. [Elektronisk] Tillgänglig genom
<<http://rattviseformedlingen.se/listor>> [Hämtad 8/1-16]

Migrationsverket: Inkomna ansökningar om asyl. 2015. [Elektronisk] Tillgänglig genom
<<http://www.migrationsverket.se/download/18.7c00d8e6143101d166d1aab/1451894593595/Inkomna+ans%C3%B6kningar+om+asyl+2015+-+Applications+for+asylum+received+2015.pdf>> Hämtad [2016-01-08]

Mill, John Stuart. 1963. *Collected Works of John Stuart Mill*, J. M. Robson (ed.), Toronto: University of Toronto Press

Rawls, John. 1999. *A Theory of Justice Revised Edition*. Harvard University Press: Cambridge, Massachusetts.

Roberts, Peter – Sutch, Peter. 2007. *Politiskt tänkande – en introduktion*. Lund: Studentlitteratur

Rabe, Johan. 2001. *Equality, Affirmative Action and Justice*. Norderstedt, Germany: Books on Demand GmbH

Rättviseförmedlingens verksamhetsberättelse. 2015. [Elektronisk] Tillgänglig genom <http://rattviseformedlingen.se/wp-content/uploads/2014/05/rattviseformedlingen_2013.pdf> [Hämtad 8/1-16]

Teorell, Jan – Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara*. Samhällsvetenskaplig metod. Malmö: Liber. 296 s.

Taylor, Robert S. *Rawlsian Affirmative Action*. Ethics 119 (April 2009): 476–506. The University of Chicago

SOU 2015:95 Långtidsutredning. *Migration, en åldrande befolkning och offentliga finanser*. Flood, Lennart – Ruist, Joakim. Stockholm: Finansdepartementet

SOU 2000:47 Betänkande. *Mångfald i högskolan – reflektioner och förslag om social och etnisk mångfald i högskolan*. Flodgren, Boel – Persson, Anders – Eriksson, Lars. [Elektronisk] Tillgänglig genom <<http://data.riksdagen.se/fil/940F0164-B7F8-4E91-A187-7B9FA1034DCC>>

Teodorescu, Alice. *Alice Teodorescu: Mångfaldsdebatten är enfaldig*. Göteborgs-Posten. Debattartikel 2015-06-17 [Elektronisk] Tillgänglig genom <<http://www.gp.se/nyheter/ledare/kronika/1.2715860-alice-teodorescu-mangfaldsdebatten-ar-enfaldig>> [Hämtad 7/1-16]

Wicklén, Johan. *Löfven hyllar Rättviseförmedlingen med dikt*. Sveriges Television. Nyhetsartikel 2015-03-02 [Elektronisk] Tillgänglig genom <<http://www.svt.se/nyheter/inrikes/lofven-hyllar-rattviseformedlingen-med-dikt>> [Hämtad 8/1-16]

Yilmaz, Seher – Strålman, Anders. *Debatt: Kan näringslivet slå oss i mångfald?* Dagens Industri. Debattartikel 2014-05-05 [Elektronisk] Tillgänglig genom <<http://www.di.se/artiklar/2014/5/5/debatt-kan-naringslivet-sla-oss-i-mangfald/>> [Hämtad 8/1-16]

Yilmaz, Seher. *Jämlikhet har ingen politisk färg*. Rättviseförmedlingens hemsida. Blogginlägg. 2015-10-15 [Elektronisk] Tillgänglig genom <<http://rattviseformedlingen.se/nyhet/seher-yilmaz-jamlikhet-har-ingen-politisk-farg/>> [Hämtad 8/1-16]

Yilmaz, Seher. *Kompetens sitter varken i hudfärg eller kön*. Sveriges Television. Debattartikel. 2015-02-26 [Elektronisk] Tillgänglig genom <<http://www.svt.se/opinion/article2708877.svt>> [Hämtad 8/1-16]

Yilmaz, Seher. *Låt proffstyckarlistan bli en väckarklocka för mångfald*. Dagens Samhälle. Debattartikel 2014-02-25 [Elektronisk] Tillgänglig genom <<http://www.dagenssamhalle.se/debatt/lat-proffstyckarlistan-bli-en-vaeckarklocka-foer-mangfald-7944>> [Hämtad 8/1-16]

Young, Shaun 2002. *Beyond Rawls: An Analysis of the Concept of Political Liberalism*. Lanham, MD: University Press of America.